

*Гафурова Л. С.,**асистент кафедри теорії і практики перекладу
Донецького національного університету імені Василя Стуса**Запхляк І. М.,**кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕОЛОГІЗМІВ ЗІ СФЕРИ ІТ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Анотація. Стаття присвячена неологізмам сфери ІТ англійської мови, які втілюють стрімкий розвиток мови у сучасних реаліях. Матеріалом дослідження слугують 124 неологізми ІТ англійської мови. Під час аналізу було використано такі методи як метод суцільної вибірки, методи аналізу та синтезу, описовий метод та також компонентний аналіз – для встановлення структурних особливостей аналізованих мовних одиниць та прийом кількісних підрахунків для репрезентації відповідних статистичних даних. Виділено і описано способи творення неологізмів, їх особливості та здійснено кількісні підрахунки репрезентації кожного з морфологічних типів творення. Виявлено, що словоскладання є найпродуктивнішим зі способів творення. Таку тенденція, можливо, пояснюється досить широким вжитком композитів в англійській мові, а також здатністю складних слів зберігати значення їх складових частин у слові, набуваючи при комбінуванні і додаткового значення. Досить продуктивними є способами творення також аббревіація та телескопія. Встановлено, що у процесі усічення та телескопії можуть відбуватися такі процеси як апокопа, синкопа і афереза. Афіксальні способи творення також продукують англійськомовні неологізми сфери ІТ, виявлено одиниці мови, сформовані за допомогою додавання префіксів та суфіксів. Досить непродуктивним способом творення аналізованих одиниць є конверсія, що передбачає функціонування одного слова у якості різних частин мови, а відтак і як різних термінів сфери ІТ англійської мови. Найменш чисельною групою аналізованих одиниць є неологізми, що утворилися завдяки вторинній номінації та метафоризації, що можна пояснити особливостями терміносистеми, яка вимагає точності найменувань та не допускає двозначності термінів.

Ключові слова: неологізм, усічення, телескопія, конверсія, аббревіація, апокопа, синкопа, афереза.

1. Постановка проблеми. Сучасний світ стрімко розвивається, з'являються нові галузі, технології та винаходи. Мова як засіб віддзеркалення навколишнього світу також змінюється. Потреба номінації нових понять та явищ зумовлює виникнення неологізмів, що утворюються різними способами. Сфера ІТ є однією з найбільш динамічною у темпах розвитку та продукуванні нових понять, які відображаються у терміносфері. Пропоноване дослідження фокусується на способах творення неологізмів у цій галузі.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Неологізми як лінгвістичне явище вже привертало увагу науковців. Зокрема

В. А. Гладка досліджує неологізми у контексті сучасних лінгвістичних парадигм [1], натомість Е. Данілюк і Ю. Кійко вивчають німецькі неологізми [2], О. Кушнірчук та Н. Головач фокусуються на структурно-семантичних особливостях німецьких неологізмів у медіа-просторі [3], а С. Харченко зосереджується на неологізмах саме українського медіапростору [4]. Комп'ютерній термінології німецької та української мов присвячена стаття І. Барнич [5], однак структурні особливості неологізмів сфери ІТ англійської мови ще не ставали об'єктом окремої розвідки.

3. Мета статті – дослідити особливості структури неологізмів сфери ІТ англійської мови на сучасному етапі розвитку терміносистеми.

Об'єктом дослідження є неологізми сфери ІТ англійської мови.

Предмет розвідки – структурні особливості неологізмів сфери ІТ англійської мови на сучасному етапі розвитку терміносистеми.

Матеріалом дослідження слугують 124 неологізми сфери ІТ англійської мови.

4. Виклад основного матеріалу дослідження. За твердженням О.А.Стишова неологізми – це слова, словосполучення, фразеологізми, окремі їхні значення, що з'явилися на певному етапі розвитку мови для позначення нових реалій і понять, периферійних номінацій, актуалізація яких зумовлена соціальними і територіальними чинниками функціонування літературної мови [6, с. 14]. У результаті аналізу ілюстративного матеріалу було виявлено, що 124 приклади неологізмів сфери ІТ англійської мови представлені вісьмома типам морфологічного творення.

4.1. Словоскладання. Найпродуктивнішим способом творення неологізмів сфери ІТ англійської мови є словоскладання, яке представлено 40 одиницями, що становить 40 % аналізованих висловів. На відміну від словотвору, шляхом додавання суфіксів «при словоскладанні в якості будівельного матеріалу виступають, як правило, тільки основи слів» [7, с. 28]. Наприклад, англ. *webhead* (n.) – 'людина, яка активно використовує Інтернет', *gearhead* (n.) – 'палкий шанувальник техніки', *firewall* (n.) – 'програмне забезпечення для захисту від несанкціонованого проникнення в локальну мережу або комп'ютер користувача'. Зафіксовано, що в процесі створення слова відбувається об'єднання словоскладання та слововиводу, як наслідок, з'являються синтаксичні композити, що репрезентують

складні слова, оформлені за допомогою афікса в єдине ціле: англ. *sideloading* (п.) – 'копіювання завантажених з мережі даних на карту пам'яті або інший змінний пристрій', *spear-phishing* (п.) – 'відправка електронного листа конкретній особі під виглядом повідомлення від нібито відомого йому адресанта з метою отримати («вивудити») певну інформацію'. Утворення таких слів здійснюється насамперед шляхом складання основ (*side + load* в *sideloading*, *spear + phish* /модифіковане "fish"/ в *spear-phishing*). Отже, основа – головний словотворчий елемент складного слова. Найбільш поширеною моделлю творення складних слів сфери ІТ англійської мови

є модель $N + N$. Серед інших моделей – $N + N + ed$; $N + V + ing$; $N + V + er$. Складними можуть бути іменники, прикметники, прислівники (*old-fashionably*) та дієслова (*to blacklist*).

4.2. Абревіація є другим за продуктивністю способом словотвору неологізмів сфери ІТ англійської мови, нараховуючи 19 висловів, що складає 15.3 % аналізованих одиниць. Абревіація – спосіб словотворення на основі поєднання слів чи (рідше) одного слова шляхом скорочення початкових слів [7, с. 29]. Прикладами таких неологізмів можуть слугувати англ. DM (походить від слів *direct* та *message*. DM – це термін, що використовується в додатку Instagram для надсилання приватних повідомлень), SMH (складається зі слів *shaking*, *my* та *head*. Використовуючи SMH, мовець прагне підкреслити своє невдоволення тим чи тим висловлюванням в інтернет-середовищі. Також SMH позначає 'зітхання'), IKR (утворене від слів *I*, *know* та *right*. IKR використовують тоді, коли хочуть погодитися з певним висловлюванням онлайн та підкреслити солідарність зі співрозмовником).

У результаті аналізу емпіричного матеріалу також було виявлено неологізми, утворені шляхом акронімізації, наприклад, англ. LAN (утворене шляхом поєднання перших літер слів *local*, *area* та *network*. LAN позначає локальну мережу поєднаних між собою комп'ютерних пристроїв), SMART (походить від слів *self-monitoring*, *analysis*, *reporting* та *technology*. Технологія, що застосовується для перевірки продуктивності жорсткого диска), FOMO (утворюється від слів *fear*, *of*, *missing* та *out*. FOMO – досить поширений акронім у соціальних мережах, що буквально означає 'відчуття, які засвідчують, що в інших людей життя краще та веселіше').

4.3. Телескопія є третім за продуктивністю способом словотвору неологізмів сфери ІТ англійської мови, нараховуючи 14 неологізмів, що становить 11.3 % одиниць ілюстративного матеріалу. Телескопія – це «злиття повної основи одного слова зі скороченою основою іншого або ж злиття скорочених основ двох слів. Значення такого нового слова в більшості випадків містить сумарне значення обох своїх складових. Іноді це сумарне значення складається з суми повного лексичного значення першого або другого компонента і граматичного значення іншого. [8, с. 15]. Скорочення може «бути двох видів: апокопа (відсікання кінцевого елемента слова) та афеза (відсікання початкового елемента слова)» [7, с. 29]. Прикладами таких неологізмів можуть слугувати англ. *bluejacking*, що утворене шляхом додавання усиченого шляхом апокопи *bluetooth* до усиченого шляхом афези *highjacking* 'практика використання одного мобільного телефону з підтримкою Bluetooth для отримання доступу до іншого, зокрема для надсилання анонімних текстових повідомлень'. Також прикладом телескопії є неоло-

гізм англ. *clickstream*, сформований за допомогою додавання слова *click* до усиченого шляхом афези *mainstream* 'запис шляху, який пройшли користувачі через веб-сайт, що дозволяє розробникам дослідити спосіб використання їх веб-сайту'.

4.4. Суфіксація є дещо менш продуктивним способом творення неологізмів сфери ІТ англійської мови, налічуючи 12 одиниць, тобто 9.7 % вибірки. Суфіксальні номінації у сфері комп'ютерної техніки та інтернету утворюються за словотворчим правилам типового характеру. На відміну від префіксів, суфікси характеризуються закріпленістю за певними лексико-семантичними розрядами слів. Так, наприклад, для позначення нових професій, пов'язаних з обслуговуванням комп'ютерної техніки та інтернету, використовуються суфікси зі значенням імен діячів, що в англійській мові мають суфікси *-er*, *-ist* та ін. У процесі утворення найменувань цього типу мотивами виступають, як правило, іменники зі значенням 'об'єкт діяльності людини' та дієслова із загальною семантикою 'дія', наприклад, *internet* – *internetter*. До найбільш розповсюджених суфіксів, що використовуються в англійській комп'ютерній термінології, відносять *-ing*, *-ed*, *-er/or*, *-able/ible*, *-ist*, *-tion*, *-ity*, наприклад; *instant-messaging*, *installable client driver* і т.п. Наприклад, англ. *Newbie* 'новачок', особливо в контексті відеоігор та інтернет-спілкування, що утворюється шляхом додавання суфікса *bie* до основи *new*, англ. *hacktivist* – 'людина, яка зламає чужі комп'ютери, щоб чинити тиск на певну організацію чи компанію задля пропаганди'. Вказане слово створене за допомогою суфікса *-ist* до основи *hacktiv*, що є результатом телескопії (*hacker* + *activist*).

4.5. Усичення – це «окремий спосіб творення номенів, в основі якого – механізм відтинання компонентів твірної основи (суфіксів, префіксів, коренів, складів, частин складного слова), який є наслідком дії процесів формальної економії в мові» [9, с. 114]. Окрім згаданих вище (див. 4.3) апокопи і афези, усичення може мати форму синкопа (усичення середини слова) [10, с. 83]. У результаті аналізу ілюстративного матеріалу було виявлено неологізми, у яких скороченню може підлягати перший компонент складного слова (англ. *e-mail* – 'електронна пошта'), другий компонент складного слова (англ. *killer app* – 'дуже корисна і тому популярна комп'ютерна програма') або обидва компоненти, як у разі з англ. *SyncWi-Fi*. Серед досліджуваних лексичних інновацій 10 були утворені шляхом актуалізації різних типів усичення, що складає 8 % аналізованих неологізмів. Наприклад: англ. *twt*, утворене від слова *tweet* шляхом синкопи (усичення голосних *ee*). *tweet* – 'пост у мережі «Твіттер»', англ. *sync*, яке походить від слова *synchronize* 'синхронізувати' шляхом апокопи (усичення суфікса та частини кореня), а також англ. *blog* – похідне від слова *weblog* 'інтернет-блог' шляхом афези (усичення складу *we* в першій частині композита). Крім того, виявлені випадки змішаного типу: англ. *scrip* від *prescription* (апокопа і афези).

4.6. Префіксація – це спосіб словотворення, при якому до основи додається префікс. У результаті дослідження неологізмів сфери ІТ англійської мови було виявлено 8 одиниць, більшість з яких має префікс *cyber-*. Наприклад: англ. *Anti-spam* – 'програмне забезпечення, що блокує спам (небажані повідомлення/розсилку)', утворене шляхом додавання префікса *anti-* до основи *spam*, англ. *cyberaddict* – це 'людина, залежна від комп'ютера та інтернету', слово сформоване додаванням префікса *cyber-* до основи *addict*, а також англ. *cyberbusiness* –

‘бізнес в інтернеті’, що утворилося за допомогою додавання префікса *cyber-* до основи *business*.

4.7. Конверсія є досить непродуктивним способом творення аналізованих неологізмів, представлений 6 одиницями, що становить 4,8 % аналізованого матеріалу. Вказана група може бути проілюстрована такими словами: англ. *block* (n.) – основне значення ‘перешкода, що запобігає чомусь’. *Block* (v.) – нове значення ‘перешкоджати’: у контексті інтернету та інтернет-комунікації *to block* означає ‘обмежити доступ користувача до певного джерела інформації’. Також вказаний неологізм використовується в значенні ‘приховати чийсь обліковий запис у соціальних мережах чи обмежити доступ до нього’. Іншим прикладом може слугувати: англ. *friend* (n.), основне значення – ‘людина, яка зв’язана з кимось дружбою’. Нове значення: *friend* (v.) – ‘бути другом у соціальних мережах, мати доступ до профілю людини або додати когось у «друзі» онлайн’. Це зовсім не означає, що ці люди спілкуються в реальному житті та мають традиційні дружні стосунки. Або англ. *archive* (n.) – основне значення ‘архів, установа, що забезпечує зберігання документальних матеріалів’, нове значення: *archive* (v.) – ‘переміщувати декілька файлів в один для довгострокового збереження’.

4.8. Семантичне утворення та метафоризація є найменш продуктивним з морфологічних способів творення неологізмів, нараховуючи 5 одиниць, що становить 4 % аналізованих неологізмів сфери ІТ англійської мови. За твердженням Е. Н. Бондаренко та А. С. Сидоренко, «семантичні неологізми – нові лексико-семантичні варіанти слів, що утворені на основі вже існуючих лексичних одиниць, та які отримали нове значення, увійшовши в узус певної сфери комунікації» [10, с. 86]. Шляхом цього способу словотворення було утворено 5 розглянутих інновацій. Наприклад: англ. *friendly* (adj.) – основне значення ‘дружній, дружлюбний’, нове значення: *friendly* часто вживається в англійській мові як частина композита, як-от у англ. *user-friendly* (‘зручний у використанні’). Також метафоризацію спостерігаємо у випадку англ. *bug* (n.) – основне значення ‘жук’, нове значення: англ. *bug* (n.) – ‘програмна помилка’. Ілюстрацією може слугувати: *viral* (adj.) – основне значення ‘вірусний’, нове значення: *viral* (adj.) – ‘такий, що швидко набирає популярність’.

Кількісне співвідношення неологізмів сфери ІТ англійської мови представлено у таблиці 1.

Таблиця 1
Морфологічна характеристика англійських ІТ-термінів

№	Спосіб творення	К-ть одиниць	Відсотки
1	Словоскладання	50	40 %
2	Абревіація	19	15,3 %
3	Телескопія	14	11,3 %
4	Суфіксація	12	9,7 %
5	Усічення	10	8 %
6	Префіксація	8	6,5 %
7	Конверсія	6	4,8 %
8	Семантичне утворення та метафоризація	5	4 %
Усього		124	

Висновки та перспективи подальших досліджень. Як видно з таблиці, найпродуктивнішим способом утворення

неологізмів сфери ІТ англійської мови є словоскладання, що може пояснюватися утворенням нових понять шляхом поєднання основ, вбираючи та комбінуючи значень обох складових частин. Композити досить поширені в англійській мові, тому їх вживання у сфері ІТ не видається дивною. Дещо менш продуктивними є абревіація та телескопія. Поширеність цих морфологічних способів творення можна було б пояснити загальною тенденцією до скорочень з метою економії часу та зусиль на комунікацію. Оскільки комп’ютерні науки і інформаційні технології належать до точних наук, що вимагають чіткості та ясності, семантичне творення та метафоризація уже наявних позначень не набули значної продуктивності у формування нових понять.

Перспективними видається дослідження неологізмів сфери ІТ у різних мовах, зокрема порівняльні дослідження терміно-систем далекоспоріднених мов.

Література:

1. Гладка В. А. Поняття неологізм у світлі сучасних лінгвістичних парадигм. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Сер.: Філологічна* 11. 2009. С. 170–177.
2. Данілюк Е., Кійко Ю. Неологізми в німецькій мові XXI ст.: тематичний аспект. *Вчені записки. ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2022. № 2. С. 80–85.
3. Кушнірчук О., Головач Н. Структурно-семантичні особливості німецьких неологізмів у медіа-просторі. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. – Вип. 67. Том 2. С. 197–201.*
4. Харченко С. Новотвори періоду коронавірусної пандемії в медійному просторі України. *Міжнародний філологічний часопис*. 2020. Том 11, № 4. С. 104–110.
5. Барнич І. Англійські запозичення в комп’ютерній термінології німецької та української мов. *Науковий журнал ЛДУ БЖД «Львівський філологічний часопис» : зб. наук. праць*. 2020. № 7. С. 13–18.
6. Стишов О. А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації) : автореф. дис. докт. філол. наук. Київ, 2003. 36 с.
7. Цюник Г. М. Абревіація як один з основних засобів словотворення у сучасній французькій мові. *Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики викладання мови і літератури*. 2017.
8. Ситенко О. О. Телескопія як спосіб побудови неологізмів в інтернет-просторі в сучасній англійській мові. *Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу, наукових працівників і здобувачів наукового ступеня за підсумками науково-дослідної роботи за період 2017–2018 рр.* (16–17 травня 2019 р.): у 2-х томах. Том 2. Вінниця : Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2019. С. 15–16.
9. Ставицька Л. Українська мова без табу: обцензми, евфемізми, сексуалізми / Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Ін-т Критики, НАН України, Ін-т укр. мови. Київ : Критика, 2008. 454 с.
10. Мартос, С. А. Усічення основи як спосіб творення сучасного молодіжного сленгу. *Учені записки Таврицького нац. ун-та ім. В. І. Вернадського. Серія : Філологія*. 2005. Т. 18 (57), № 2. С. 82–84.
11. Бондаренко Е. Н., Сидоренко, А. С.. Взаємодія морфологічних та семантичних способів словотворення у сфері комп’ютерних технологій. *Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових статей. Філологічні науки*. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. № 1. С. 85–90.

Hafurova L., Zapukhliak I. Structural Peculiarities of English Neologisms in IT

Summary. The article dwells upon the structural features of the neologisms in the IT sphere in the English language. The topicality of the article is stipulated by insufficient attention of the scientists to the neologisms and the ways of their formation in the modern terminological system in the field of information technology of the English language. The aim of the article is to define the structural peculiarities of the neologisms in the IT sphere in the English language. 124 neologisms in the IT sphere in the English language are in the focus of the article. The research resorts to such research methods: a continuous sampling method, methods of analysis and synthesis, as well as a descriptive method.

The research highlights various pathways to neologism creation within the IT sphere, shedding light on the features and quantitative aspects of each morphological type. The results of the analysis show that blending is the most prolific

method, attributed to the widespread use of composites in English, allowing complex words to maintain the meaning from their constituent parts while gaining additional significance in further combination. Abbreviation and telescoping also prove to be productive methods, with such processes such as apocope, syncope, and apheresis occurring during the formation of the neologisms.

Affixal methods through the addition of prefixes and suffixes contribute significantly to the word building of neologisms. However, the article notes the relatively limited productivity of conversion IT terms. The smallest subset of the analyzed units comprises neologisms resulting from secondary nomination and metaphorization. This scarcity may be attributed to the strict requirements of the IT term system, demanding precision and not allowing ambiguity of the terms.

Key words: neologism, terminological system, blending, abbreviation, clipping, affixation, telescoping, apocope, syncope, apheresis.